

משרד החינוך

אגף בכיר בחינות

המנהל הפדגוגי

מחברת בחינה

לנבחנים ולנבחנות שלום,

יש לקרוא את ההוראות בעמוד זה ולמלא אותן בדיוקנות. אי־מילוי ההוראות עלול לגרום לתקלות ואף להביא לפסילת הבחינה.

הבחינה נועדה לבדוק הישגים אישיים, ולכן יש לעבוד עבודה עצמית בלבד. בזמן הבחינה אין להיעזר בזולת ואין לתת או לקבל חומר בכתב או בעל פה.

אין להכניס לחדר הבחינה חומר עזר – ספרים, מחברות, רשימות – חוץ מ"חומר עזר מותר בשימוש" המפורט בגוף השאלון או בהוראות מוקדמות של המשרד. כמו כן אין להכניס לחדר הבחינה טלפונים או מכשירים אלקטרוניים אחרים. שימוש בחומר עזר שאינו מותר יוביל לפסילת הבחינה.

לאחר סיום כתיבת הבחינה יש למסור את המחברת למשגיח ולעזוב בשקט את חדר הבחינה.

יש להקפיד על טוהר הבחינות!

הוראות לבחינה

1. יש לוודא כי במדבקות הנבחן שקיבלתם מודפסים פרטיכם האישיים. אין להוסיף או לשנות שום פרט במדבקות, כדי למנוע עיכוב בזיהוי המחברת וברישום הציונים.
2. אם לא קיבלתם מדבקה, יש למלא בכתב יד את הפרטים במקום המיועד למדבקת הנבחן.
3. אסור לכתוב בשולי מחברת הבחינה (החלק המקווקו) משום שחלק זה לא ייסרק.
4. לטייטה ישמשו אך ורק דפי מחברת הבחינה שיועדו לכך.
5. **אין לתלוש או להוסיף דפים.** מחברת שתוגש לא שלמה תעורר חשד לאי־קיום טוהר הבחינות.
6. אין לכתוב שם בתוך המחברת משום שהבחינה נבדקת בעילום שם.

בהצלחה!

מדבקת נבחן והתאמות
ملصقة ممتحن وملاءمات

שאלון 011284
עברית

מדבקת נבחן והתאמות
ملصقة ممتحن وملاءمات

שנה הסנה חודש الشهر
מועד מועד

סמל ביה"ס מס' תעודת הזהות
رقم المدرسة رقم الهوية

יש להדביק כאן ↑ מדבקת נבחן (ללא שם)
يجب هنا ↑ إلصاق ملصقة ممتحن (بدون اسم)

יש לסמן במשבצת ☐ אם ניתנה מחברת נוספת
يجب الإشارة في المربع إذا أُعطي دفتر إضافي
* التعليمات باللغة العربية على ظهر الصفحة

الإدارة التربويّة
وزارة التربية والتعليم
القسم الكبير لامتحانات

دفتر امتحان

تحيّة للممتحنين وللممتحنات،

يجب قراءة التعليمات في هذه الصفحة والعمل وفقاً لها بدقة . عدم تنفيذ التعليمات قد يؤدي إلى عواقب مختلفة وحتى إلى إلغاء الامتحان .
أعدّ الامتحان لفحص التحصيلات الشخصية، لذلك يجب العمل بشكل ذاتي فقط . أثناء الامتحان، لا يُسمح طلب المساعدة من الغير، ولا يُسمح إعطاء أو الحصول على موادّ مكتوبة أو شفهيّة .

لا يُسمح إدخال موادّ مساعدة – كتب، دفاتر، قوائم – إلى غرفة الامتحان، ما عدا "موادّ مساعدة يُسمح استعمالها" المفصّلة في نموذج الامتحان أو في تعليمات مسبقة من وزارة التربية والتعليم . كما لا يُسمح إدخال هواتف خلويّة أو أجهزة إلكترونيّة أخرى إلى غرفة الامتحان . استعمال موادّ مساعدة لا يُسمح استعمالها سوف يؤدي إلى إلغاء الامتحان .
بعد الانتهاء من كتابة الامتحان، يجب تسليم الدفتر للمراقب ومغادرة غرفة الامتحان بهدوء .

يجب التقيّد بنزاهة الامتحانات!

تعليمات لامتحان

1. يجب التأكّد بأنّ تفاصيلكم الشخصية مطبوعة على ملصقات الممتحن التي حصلتم عليها . لا يُسمح إضافة أو تغيير أية تفاصيل في الملصقات، وذلك لمنع عواقب في تشخيص الدفتر وفي تسجيل العلامات .
2. في حال عدم حصولكم على ملصقة، يجب ملء التفاصيل في المكان المعدّ لملصقة الممتحن، بخطّ يد .
3. لا يُسمح الكتابة في هوامش الدفتر (في المنطقة المخططة)، لأنّه لن يتمّ مسح ضوئيّ لهذه المنطقة .
4. للمسوّدة تُستعمل أوراق دفتر الامتحان المعدّة لذلك فقط .
5. يُمنع نزع أو إضافة أوراق . الدفتر الذي يُسلّم ناقصاً يُثير الشكّ بعدم الالتزام بنزاهة الامتحانات .
6. لا يُسمح كتابة الاسم داخل الدفتر، لأنّ الامتحان يُفحص بدون ذكر اسم .

نتمنّى لكم النجاح!

/המשך מעבר לדף/

עברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים, קיץ תשפ"ה, מועד ב, מס' 11284 + נספח

פרק א – הבנה והבעה (50 נקודות)

קראו את המאמרים 1–2 שבנספח המצורף, וענו על כל השאלות 1–10 שלפניכם.
הקפידו על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

הבנת הנקרא (30 נקודות)

ענו על שאלות 1–5, על פי מאמר 1.

1. על פי פסקות א–ג, איזה מן השקרים שלפניכם נחשב לשקר לבן?

הקיפו את התשובה הנכונה. (2 נקודות)

- שקר שנאמר במכוון כדי לגרום לאדם אחר נזק.
- שקר שנאמר כדי לשמור על סוד אישי חשוב.
- שקר שנאמר כדי לכבד את הרגשות של אדם אחר.
- שקר שנאמר כדי למכור מוצרים מקולקלים.

2. בפסקה ו כתוב: "אנשים שמשקרים רק כדי לשפר את התדמית שלהם בעיני הסביבה".

מהי המשמעות של צירוף המילים "התדמית שלהם" במשפט זה?

הקיפו את התשובה הנכונה. (2 נקודות)

- הדרך שבה הם מתקשרים עם הסביבה.
- המאמצים שהם משקיעים בעבודה.
- היחס החיובי שהם נותנים לחברים.
- האופן שבו הם נראים בעיני אחרים.

עברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים, קיץ תשפ"ה, מועד ב, מס' 11284 + נספח

3. לטענת הכותבת, בעידן הדיגיטלי, שבו התקשורת מתבצעת באינטרנט, השקר נהפך לנפוץ יותר מבעבר.

א. כתבו מסקנה אחת שאפשר להסיק מן הנתונים שבפסקה ד על הקשר בין סוג התקשורת (מקוונת או ישירה) ובין כמות השקרים. (2 נקודות)

ב. לדעתכם, כיצד אפשר להסביר את ההבדל בין כמות השקרים שבתקשורת ישירה ובין כמות השקרים שבתקשורת מקוונת? (2 נקודות)

4. לפניכם שתי דוגמאות. איזו מבין שתי הדוגמאות שלפניכם יכולה להשתבץ בפסקה ח? נמקו את בחירתכם.

דוגמה א: חבר מן הכיתה שלכם השתתף בתחרות ציורים. אחד השופטים אמר לו: "זה נראה כמו ציור של ילד בגן".

דוגמה ב: חברה שלכם זייפה כששרה בתחרות השירה "הכוכב הבא". אחד השופטים אמר לה: "נראה שהתרגשת מאוד".

• הקיפו את התשובה הנכונה.

מתאים לשבץ בפסקה ח את **דוגמה א** / **דוגמה ב**. (נקודה אחת)

• מפני ש

(2 נקודות)

5. מדוע, לדעת הכותבת, התנצלות ישירה היא דרך טובה יותר משימוש בתירוצים? (2 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים, קיץ תשפ"ה, מועד ב, מס' 11284 + נספח

ענו על שאלות 6–9, על פי מאמר 2.

6. א. בפסקה א מוזכרים הזיקית והדגים הטורפים. בפסקה ג מוזכרת הגורילה קוקו. מהו ההבדל במטרה של הסתרת האמת בין הזיקית והדגים הטורפים ובין הגורילה? (2 נקודות)

ב. מהי מטרת הכותבת בהבאת דוגמאות שמציגות את הסתרת האמת בטבע? הקיפו את התשובה הנכונה. (2 נקודות)

- להוכיח שהסתרת האמת קיימת רק אצל חלק מבעלי החיים.
- לטעון שהסתרת האמת היא תכונה טבעית שקיימת גם בבעלי חיים.
- להסביר מדוע בני אדם מסתירים את האמת יותר מבעלי חיים.
- להציג את ההבדל בין בעלי חיים שונים בהסתרת האמת.

7. לפניכם ארבעה משפטים.

איזה מן המשפטים עונה על השאלה שבכותרת המאמר: "מי צריך שקרים?"

הקיפו את התשובה הנכונה. (2 נקודות)

- רק בעלי חיים שנמצאים בטבע ואינם מוגנים.
- אנשים ובעלי חיים שרוצים להיות ידידותיים לסביבה.
- רק אנשים בעלי חוסר ביטחון שנמצאים בסכנה.
- אנשים ובעלי חיים שנמצאים בסכנה או רוצים להשיג תועלת.

8. ענו על פי המאמר.

א. באיזה מקרה השקר נחשב שלילי ולא מקובל? (2 נקודות)

ב. באילו מקרים השקר נחשב דבר חיובי? (2 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים, קיץ תשפ"ה, מועד ב, מס' 11284 + נספח

9. לפניכם שלושה מקרים שבהם מתואר שקר. רק מקרה אחד מתאר "שקר לבן".
1. ילדה ציירה ציור לסבתא שלה. סבתא שלה אמרה שהציור הזה הוא הכי יפה שראתה, אף על פי שלא הצליחה להבין מה מצויר בו.
 2. הרופא החדש טען שהוא מומחה ברפואת ילדים, אף על פי שהוא לא סיים את ההתמחות שלו ואין לו תעודה.
 3. המנהל הודיע לעובדים שאיש לא יקבל תוספת שכר כי לחברה יש בעיות תקציב. אף על פי כן הוא העלה את השכר לשני עובדים שהם קרובי המשפחה שלו.
- א. ציינו את מספר המקרה המתאר "שקר לבן". _____ (נקודה אחת)
- ב. הסבירו מדוע המקרה שציננתם מתאר שקר לבן. (2 נקודות)

ענו על שאלה 10 על פי מאמר 1 ומאמר 2.

10. לפי שני המאמרים, מהו היחס המשותף של שתי הכותבות לשקרים לבנים?
- הקיפו את התשובה הנכונה. (4 נקודות)
- שתיהן חושבות שבחברה המודרנית רצוי לשקר בכל מצב.
 - שתיהן מתנגדות באופן מוחלט לכל סוג של שקר לבן בכל הקשר.
 - שתיהן מסכימות כי יש מצבים שבהם שקרים לבנים יכולים להועיל.
 - שתיהן טוענות ששקרים לבנים משפיעים לרעה על בריאותו של האדם המשקר.

עברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים, קיץ תשפ"ה, מועד ב, מס' 11284 + נספח

סיכום ממזג (20 נקודות)

ענו על שאלה 11.

11. על פי שני המאמרים שקראתם, כתבו סיכום ממוזג בנושא השקר הלבן.

בסיכום כתבו את הסיבות לשימוש בשקרים לבנים ותארו את הנזקים שבאמירת שקרים לבנים.

הקפידו על דרכי מסירה מקובלות ועל אזכור מקורות המידע בתוך הסיכום ובסופו (ביבליוגרפיה).

כתבו בהיקף של כ-150 מילים.

את הסיכום כתבו בעמודים 8–9 (תוכלו להשתמש בעמוד 10 לכתיבת טיוטה).

[illegible]

עברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים, קיץ תשפ"ה, מועד ב, מס' 11284 + נספח

[illegible]

[illegible]

עברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים, קיץ תשפ"ה, מועד ב, מס' 11284 + נספח

פרק ב – תחביר ומילות היחס (20 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 12 – 16 (לכל שאלה – 5 נקודות).

12. א. לפניכם משפט מודגש.

גם אם הכוונה בהסתרת האמת היא טובה, ההסתרה נחשבת לסוג של שקר.

מבין ארבעת המשפטים שלפניכם, הקיפו את המשפט שמשמעותו דומה למשמעות המשפט המודגש.

- אם הכוונה בהסתרת האמת טובה, היא לא נחשבת לסוג של שקר.
- כאשר הכוונה בהסתרת האמת לא טובה, היא נחשבת לסוג של שקר.
- אף על פי שהכוונה בהסתרת האמת טובה, היא נחשבת לסוג של שקר.
- כאשר הכוונה בהסתרת האמת היא לא טובה, היא לא נחשבת לסוג של שקר.

ב. לפניכם שני משפטים מודגשים (1)–(2). חברו אותם למשפט אחד בעזרת מילת השעבוד ש.

(1) אנשים זוכים להערכה ולכבוד מן הסובבים אותם.

(2) אנשים בוחרים לומר את האמת בכל מצב.

13. א. לפניכם שלושה משפטים (1)–(3). חברו אותם למשפט אחד.

הוסיפו מילות קישור מתאימות. (אין להשתמש בוי"ו החיבור).

(1) השקר עשוי להיות פתרון קל ונוח.

(2) עדיף תמיד לבחור באמירת האמת.

(3) כנות ויושר בונים מערכות יחסים טובות.

ב. לפניכם משפט מודגש.

הפחד של התלמיד שהעתיק במבחן לומר את האמת נובע מן העונש הצפוי.

מבין שני המשפטים שלפניכם הקיפו את המשפט שמשמעותו דומה למשמעות המשפט המודגש.

- התלמיד שהעתיק במבחן פוחד לומר את האמת על אף העונש הצפוי לו.
- התלמיד שהעתיק במבחן פוחד לומר את האמת בשל העונש הצפוי לו.

עברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים, קיץ תשפ"ה, מועד ב, מס' 11284 + נספח

14. א. לפניכם קטע קצר, ובו שלושה שיבושי לשון.

חבר שלי חגג יום הולדת ואני ארגנתי לו מסיבה בהפתעה. השקרים והסודות הקטנות שנאלצתי לספר לו, כדי שהוא לא יגלה את המסיבת הפתעה, דרשו ממני תשומת לב רב, אבל בסוף הייתה מסיבה נפלאה.

העתיקו את הצירופים המשובשים, ותקנו כל אחד מהם.

- שיבוש (1): _____ ; התיקון: _____
- שיבוש (2): _____ ; התיקון: _____
- שיבוש (3): _____ ; התיקון: _____

ב. כתבו את צורת הרבים של כל אחד מן הצירופים שלפניכם.

- _____ – רעיון חדשני
- _____ – מקום מיוחד
- _____ – יום זיכרון לאומי

15. לפניכם קטע קצר. כתבו במקומות הריקים את מילות הקישור המתאימות מתוך רשימת המילים.

אורן ראה מעטפה חומה על שולחן העבודה של אביו. בהתחלה הוא ניסה להתעלם ממנה, _____ הוא ידע שאסור לו לפתוח אותה, _____ לבסוף הוא לא הצליח להתאפק ופתח אותה. _____ הוא פתח את המעטפה, הוא גילה מסמכים רבים. _____ הוא יוכל להבין מה כתוב במסמכים, אורן קרא בעיון כל מילה. עכשיו עליו להחליט _____ כדאי לו לחשוף את הדברים שקרא או לשמור אותם לעצמו.

רשימת המילים: אבל, אם, כדי ש-, כי, כאשר

עברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים, קיץ תשפ"ה, מועד ב, מס' 11284 + נספח

16. א. השלימו את המשפטים שלפניכם באמצעות מילות היחס המתאימות מתוך רשימת המילים.

- המורה הזהיר את תלמידיו _____ העונש הצפוי למי שייתפס מעתיק במבחן.
- עורך הדין התנגד בתוקף לכל ההאשמות שהופנו _____ החשוד שהוא מייצג.
- הפסיכולוגית תסייע לאנשים אלה להתמודד באומץ _____ האמת הכואבת.

רשימת מילות היחס: **עם, כלפי, אצל, מפני**

ב. לפניכם קטע קצר. השלימו את המשפטים שבקטע באמצעות מילות היחס שבסוגריים. בכל משפט כתבו את מילת היחס בנטייה המתאימה.

הכלב נעלם. (בלעדי) _____ הבית היה שקט וריק. הילדים ניסו לשכוח אותו, אבל הזיכרונות עוררו (אצל) _____ געגועים, הם אמרו ש (בשביל) _____ הוא יישאר תמיד החבר הטוב ביותר.

עברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים, קיץ תשפ"ה, מועד ב, מס' 11284 + נספח

פרק ג – שם המספר ומערכת הצורות (30 נקודות)

בפרק זה שני חלקים:

חלק I: שאלת חובה – שאלה 17 (6 נקודות)

חלק II: שאלות בחירה – שאלות 18–22 (24 נקודות)

חלק I – שאלת חובה: שם המספר (6 נקודות)

ענו על שאלה 17.

17. א. במשפטים (1)–(2) שלפניכם כתבו במילים את המספרים המודגשים.

(1) בניסוי התגלה שבמשך שלושה חודשים

632 משתתפים אמרו

יותר מ־ 116,000 שקרים.

(2) בכנס שנערך ב־ 29 ביוני בשנת 2024, טענה החוקרת שגברים

משקרים בנוגע לעצמם פי 7 יותר מבנוגע לאנשים אחרים.

ב. במשפטים (1)–(4) שלפניכם הקיפו את הצורה הנכונה של שם המספר.

(1) כבר ב עשר / עשרת / עשרה הדקות הראשונות של הפגישה הראשונה

הרגשתי שהוא אינו דובר אמת.

(2) על פי מחקרים, אנשים ישקרו בין חמישה עשר / חמישה עשרה /

חמש עשרה פעמים ל־200 פעמים ביום.

(3) בגלל דיווחים שקריים בתחום הכלכלה הפסידה ארצות הברית

שישה / ששת / שש אחוזים מן ההכנסות שלה.

(4) כשהבן שלי היה בן אחד עשרה / אחת עשרה / אחד עשר, הוא התחיל

לשקר שקרים לבנים.

עברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים, קיץ תשפ"ה, מועד ב, מס' 11284 + נספח

חלק II – שאלות בחירה: הפועל והשם (24 נקודות)

בחלק זה ענו על ארבע מן השאלות 18 – 22 (לכל שאלה – 6 נקודות).

18. לפניכם ארבעה זוגות משפטים.

בכל זוג כתבו על פי שם הפועל שבסוגריים: במשפט (1) – פועל, ובמשפט (2) – שם.

דוגמה: (1) הרופא בדק (לבדוק) את החולה.

(2) תוצאות ה בדיקה (לבדוק) הוקלדו במחשב.

א. (1) אנשים _____ (לכנות) את השקרים הלבנים "שקרים קטנים".

(2) ה _____ (לכנות) "שקרים קטנים" נפוץ ברשת.

ב. (1) שקרים לבנים _____ (להועיל) לפעמים, אבל תמיד עדיף לומר את

האמת.

(2) ה _____ (להועיל) שבהסתרת האמת היא זמנית בדרך כלל.

ג. (1) כשייכנסו השופטים לאולם, הנאשמים _____ (לקום).

(2) ה _____ (לקום) מבטאת כבוד לשופטי בית המשפט.

ד. (1) אני _____ (לבטוח) רק במי שאומר אמת.

(2) היא אמרה את השקר ב _____ (לבטוח) מלא.

19. במשפטים שלפניכם כתבו בכל מקום ריק את הפועל המתאים לפי שם הפועל שבסוגריים.

שימו לב: כתבו את הפועל בגוף ובזמן המתאימים למשפט.

- לעיתים קרובות ארגונים מסוימים _____ (להפיץ) מידע שקרי ברשתות החברתיות.

- באמצעות השקר הלבן אנשים _____ (ליצור) לעצמם תדמית חיובית.

- גם אם תסתיר את השקר זמן רב, בסופו של דבר האמת _____ (להתגלות).

- אפילו בילדותי לא _____ (לוותר) על אמירת האמת.

- בגלל שקרים אנשים כבר _____ (להיפגע) רגשית וחברתית.

- אני _____ (להודות) לך, אם תגיד לי רק את האמת.

עברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים, קיץ תשפ"ה, מועד ב, מס' 11284 + נספח

20. במשפטים שלפניכם כתבו בכל מקום ריק את השם המתאים למשפט לפי שם הפועל שבסוגריים.

מאפייני התנהגות בזמן אמירת שקר:

- _____ (לשנות) פתאומי של טון הדיבור.
- _____ (להתחמק) משאלות ישירות.
- _____ (לתרץ) בלתי הגיוניים.
- _____ (לזוז) חסרת מנוחה בכיסא.
- _____ (להתאמץ) רב להסתיר את האמת.
- _____ (לבלוע) של רוק פעמים רבות בזמן הדיבור.

21. א. לפניכם חמישה שמות.

מִפְקָדָה, רִשְׁיוֹן, מִשְׁפָּטוֹ, נֶגֶר, תּוֹתָחַן

מיינו בטבלה את חמשת השמות לפי דרך התצורה.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

ב. הקיפו את המשפט הנכון.

השמות בִּנְאִי וְתַסְרִיטָאִי –

- נוצרו באותה דרך תצורה, ויש להם משמעות משותפת.
- נוצרו בדרך תצורה שונה, אך יש להם משמעות משותפת.
- נוצרו באותה דרך תצורה, אך אין להם משמעות משותפת.
- נוצרו בדרך תצורה שונה, ואין להם משמעות משותפת.

עברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים, קיץ תשפ"ה, מועד ב, מס' 11284 + נספח

22. א. לפניכם שתי מילים שחידשה האקדמיה ללשון העברית, ודרך התצורה שלהן היא בסיס וצורן סופי.

• תנורון (טוסטר אובן)

• מסרון (SMS)

I. ציינו את הבסיס של כל אחד מן השמות שחידשה האקדמיה.

תנורון – הבסיס: _____

מסרון – הבסיס: _____

II. משמעות הצורן הסופי המשותפת לשני השמות היא _____.

III. לפניכם רשימת שמות.

בִּטְחוֹן, יִלְדוֹן, עֵתוֹן, צִמָּאוֹן

הקיפו את השם שגם דרך התצורה שלו וגם המשמעות שלו דומות לאלה של המילים תנורון ומסרון.

ב. לפניכם רשימת מילים.

מְדַרְכָּה, מְכַבֵּסָה, מְתַקֶּפֶה, מוֹשְׁבָה

I. מהי דרך התצורה המשותפת לכל השמות?

הקיפו את התשובה הנכונה.

שורש ומשקל / בסיס וצורן סופי

II. כתבו את השם היוצא דופן מבחינת המשמעות. _____

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

טיוטה

עברית: הבנה, הבעה ולשון לעולים חדשים, קיץ תשפ"ה, מועד ב, מס' 11284 + נספח

טיוטה

"איתך בכל מקום, גם בבגרות.
בהצלחה, מועצת התלמידים והנוער הארצית"

"معك في كل مكان، وفي البجروت أيضًا.
بالنجاح، مجلس الطلاب والشبيبة القطري"

נספח: מאמרים
לשאלון עברית: הבנה, הבעה ולשון
לעולים חדשים (רמות א–ב)
11284, קיץ תשפ"ה, 2025, מועד ב

מאמרים

לפניכם שני מאמרים. קראו אותם, וענו על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

מאמר 1

שקרים לבנים

מאת יעל מהודר

פסקה א "שקר לבן" הוא שקר שאדם אומר כדי למנוע מעצמו אי-נעימות או כדי שלא לפגוע ברגשות של אדם אחר. רוב השקרים הלבנים מתמקדים בניסיון להסתיר אמת לא נוחה. לדוגמה, אם חבר נותן לכם מתנה ליום ההולדת, בדרך כלל תגידו לו שהמתנה יפה, גם אם היא לא מוצאת חן בעיניכם; אם חברה שואלת אתכם מה דעתכם על הבגד שהיא קנתה, אתם תגידו לה שהוא יפה, גם אם אתם חושבים שהוא לא מתאים לה, רק כדי שלא לפגוע בה.

פסקה ב אנשים חכמים ויצירתיים יודעים כיצד להשתמש באמירת האמת בזהירות ובתבונה. הם מבינים מתי כדאי לספר רק חלק ממנה, ומתי עדיף לשנות מעט את האמת בהתאם למצב.

פסקה ג שקר לבן קשור פעמים רבות בתחום הפרסום וברצון של חברות הפרסום למכור מוצרים. לפעמים הפרסומות מציגות את המוצר כאילו הוא טוב יותר ממה שהוא באמת. הן מגזימות בכוונה בתיאור היתרונות של המוצר ולא מספרות על החסרונות שלו. המטרה של הפרסומות היא לגרום לאנשים להתרשם מן המוצר ולקנות אותו, אבל האמת מתגלה כשמשתמשים במוצר, ואז מתברר שהוא לא מושלם כמו התיאור בפרסומת. גם אנשים שמחפשים עבודה עושים לפעמים דבר דומה. הם משפרים את קורות החיים שלהם ומציגים רק את היתרונות שלהם, כי הם רוצים להתקבל לעבודה.

פסקה ד השימוש בשקרים לבנים נפוץ מאוד גם בחיי היום-יום שלנו. מחקר מצא שאנשים משקרים בממוצע שלוש פעמים בעשר דקות. חוקרים אחרים שהתמקדו במקומות עבודה, מצאו שעובדים משקרים כ-28 פעמים בחודש בתקשורת מקוונת: דואר אלקטרוני ורשתות חברתיות, ו-17 פעמים בחודש בתקשורת ישירה, כשהם עומדים פנים אל פנים מול אדם אחר. במקום להודות ששכחו להגיב על המייל שקיבלו, אנשים אומרים לפעמים: "מוזר, לא קיבלתי את המייל ששלחת". שקר לבן כזה נפוץ בתקשורת האלקטרונית, ומשתמשים בו בדרך כלל כדי להימנע מהרגשה לא נוחה. נראה שבעידן הדיגיטלי, שבו רוב התקשורת מקוונת ומתבצעת במרשתת (האינטרנט), השקר הלבן נהפך לנפוץ יותר מבעבר.

* מהודר, י' (2017). שקרים שקטים, שקרים קטנים. אתר גלובוס. אוזר מ' www.globes.co.il.

- פסקה ה במחקר שנערך באוניברסיטת אוקספורד נמצא ששקרים לבנים יכולים לעזור לבנות קשרים חברתיים. השימוש בהם יכול לחסוך עימותים מיותרים ולשמור על מערכות יחסים נעימות וטובות. למשל, אדם שרוצה להתחמק מאירוע, אומר: "הייתי רוצה מאוד להגיע, אבל כואב לי הראש". כך הוא יכול להימנע מפגיעה ברגשות של המזמין, להרגיש נוח יותר עם עצמו ולהיות אהוב יותר על ידי הסביבה. כמו כן לפי המחקר, אנשים שיודעים כיצד להשתמש בשקרים לבנים מרגישים לחוצים פחות ומודאגים פחות בהשוואה לאנשים שלא משתמשים בהם.
- פסקה ו אף על פי ששקרים לבנים יכולים להועיל, חשוב לדעת שיש שקרים שאם יתגלו הם עלולים לגרום לבעיות חברתיות, לפגוע במערכות יחסים עם אחרים ואפילו להוביל לבידוד חברתי. כך למשל אנשים שמשקרים רק כדי לשפר את התדמית שלהם בעיני הסביבה, עלולים למצוא את עצמם מורחקים מן החברה אם השקר יתגלה. אנחנו בדרך כלל מאבדים אמון במי שמשקר לנו ומתרחקים ממנו, גם אם השקר נחשב לשקר לבן, כזה שלא מזיק.
- פסקה ז אמירת שקרים שנהפכת להרגל קבוע עלולה להיות מסוכנת. אם אדם מרבה לשקר, הדבר יכול להזיק לו ולהשפיע על הבריאות הפיזית והנפשית שלו. הוא עלול להרגיש מתח ולסבול מבעיות שינה. נוסף על כך, אם הוא רגיל לשקר, ייתכן שיתקשה להבדיל בין אמת לשקר.
- פסקה ח אם אתם מחליטים להשתמש בשקר לבן, במקרים שבהם אמירת האמת עלולה לפגוע, כדאי לעשות זאת בחוכמה. לדוגמה, אם חבר שלכם התאמץ מאוד ונתן הרצאה בכיתה, ולאחר מכן הוא שואל לדעתכם, לא חייבים להגיד לו שההרצאה הייתה משעממת. כדי שלא לפגוע בו, אפשר לענות תשובה עדינה ונעימה יותר, כמו "רואים שהשקעת". אתם יכולים לעדן את תשובתכם, ולשמור על גישה חברתית חיובית ומעודדת.
- פסקה ט צריך להפסיק להמציא תירוצים כאשר מרגישים לא נוח. התירוצים נשמעים לרוב ילדותיים ומעוררים חוסר כבוד. לדוגמה, אם אתם מאחרים לשיעור, במקום להגיד "איחרתי בגלל הפקקים", פשוט התנצלו והבטיחו להשתדל שהדבר לא יקרה שוב. זה הרבה יותר טוב מלנסות להשתמש בתירוצים.
- פסקה י שקרים לבנים יכולים להיות מועילים, אבל פְּנוּת, אמת ויושר הם בדרך כלל הדרך הטובה ביותר לבנות קשרים חברתיים חזקים שנשמרים לאורך זמן.

מאמר 2**מי צריך שקרים?**

מאת אור פלג

- פסקה א הסתרה של האמת נעשית כמעט בכל מקום שיש בו חיים. בטבע – בעלי חיים רבים משתמשים בהסתרה כדי לשרוד. למשל, הזיקית משנה את הצבע של הגוף שלה וכך היא בלתי נראית ומוגנת מפני טורפים. דגים טורפים מתחבאים ליד סלעים שהצבע שלהם דומה לצבע הדג כדי שיוכלו להפתיע את הטרף שלהם. גם בני האדם נוטים לעיתים קרובות להסתיר את האמת ולשקר לצרכים שונים כמו השגת מטרות, ואפילו רק כדי לשמור על אווירה טובה. אך גם אם הכוונה של הסתרת האמת היא טובה, היא נחשבת סוג של שקר.
- פסקה ב מחקרים מראים שבני אדם מתחילים לשקר כשהם צעירים מאוד. חוקרים גילו שאפילו תינוקות בני חצי שנה, שאינם יודעים לדבר, מזייפים בכי כדי למשוך תשומת לב מן הסביבה. סימנים לשימוש בשקרים אפשר לראות גם אצל גורילות⁽¹⁾.
- פסקה ג בשנת 1972 ערכה הפסיכולוגית פני פטרסון ניסוי מפורסם עם הגורילה קוקו. פטרסון לימדה את קוקו לתקשר באמצעות תנועות ידיים ותמונות. יום אחד נכנסה החוקרת לחדר וגילתה שהכור שבחדר שבור. היא שאלה את קוקו מי שבר את הכור. קוקו הצביעה על החתולה שבתמונה, כלומר הגורילה שיקרה. היא ניסתה להאשים מישהו אחר כדי שלא יענישו אותה. ניסוי זה הוכיח שגם הגורילה יודעת לשקר.
- פסקה ד גם לשקר הקטן והלבן ביותר – אם הוא מתגלה, יש תוצאות שליליות כמו פגיעה באמון ויצירת אי־הבנות, ולמרות זאת כמעט כולנו משקרים לפעמים. התופעה נפוצה הרבה יותר ממה שאנו מוכנים להודות. לפעמים אנשים משקרים כדי להשיג תועלת אישית – לזכות להערכה מן הסביבה, לשמור על מעמד חברתי או להימנע מעונש. למשל, תלמידה שאומרת שהכינה שיעורי בית אף על פי ששכחה להכין אותם.
- פסקה ה יש מצבים שבהם לשקר לבן דווקא יש יתרונות. שקר לבן יכול למנוע פגיעה רגשית, ליצור אווירה נעימה ולשמור על יחסים טובים. למשל, כשמחמיאים למישהו אחר, גם אם המחמאה היא לא אמיתית. שקרים לבנים, שהם שקרים קטנים שלא גורמים נזק, מתקבלים בסלחנות רבה יותר. לפעמים דווקא אמירת אמת גסה נתפסת בלתי מנומסת – למשל, לומר למארח שהתבשיל שהכין אינו טעים.

* פלג, א' (2022). מי צריך שקרים? אתר מכון דוידסון. אוחר מ' www.davidson.weizmann.ac.il.

(1) גורילה – הקוף הגדול ביותר במשפחת הקופים.

פסקה ו
החברה רואה בשקר דבר שלילי, תופעה מזיקה ולא מקובלת, ונוטה להרחיק את השקרן מן המעגל החברתי. הדבר נכון בייחוד כשאנשים משקרים לטובתם האישית ובכך פוגעים באחרים. הסיבה לכך ברורה – כשאנחנו מגלים ששיקרו לנו, מתעוררת בנו תגובה רגשית שלילית: אנחנו נעלבים ומרגישים אי־נוחות על שהאמנו לשקר. ה"עונש" שהחברה נותנת למי שנתפס בשקר הוא בדרך כלל פגיעה בשם הטוב שלו. אנשים שנחשבים כאלה שאי אפשר לסמוך עליהם, עלולים להיתקל ביחס של חוסר אמון מן הסביבה.

פסקה ז
השקר מאפיין את התנהגות האדם מגיל צעיר. עם השנים אנו לומדים להשתמש בו היטב. למרות התוצאות השליליות של שקרים – כמו פגיעה באמון ותחושות רעות – במקרים מסוימים אולי עדיף שלא לומר את האמת. השקר הלבן לפעמים מגן עלינו ועוזר לנו להשתלב בחברה. עם זאת, חשוב להשתמש בו בזהירות, מתוך מחשבה ותשומת לב לתוצאות האפשריות של כל שקר שאנו אומרים.